

(भिक्खुविभंगातून प्रस्तूत कथा घेतली आहे. बौद्ध धम्माबदल मनात आदर असल्यामुळे ‘ज्या भिक्खुंना भिक्षापात्र पाहिजे त्यांना मी देईन’, असे एका कुंभाराने जाहीर केले. पण त्याला किती त्रास द्यावा याचा विचार न करता, माझे पात्र लहान आहे, मोठे दे. मोठे आहे, लहान दे, अशा प्रकारे भिक्खुंनी त्याला इतकी पात्रे मागितली की, आपले पोट भरण्यासाठी काही मातीची भांडी वगैरे तयार करून विकण्या करीता त्या कुंभाराला वेळच मिळत नव्हता. त्याच्या कुटुंबावर उपासमारीची पाळी आली. तेव्हा कोणीही भिक्षापात्र मिळविण्यासाठी त्याला विनंती करू नये, असा नियम बुद्धाने केला. एका भिक्खुचे भिक्षापात्र फुटले तर तो हातानेच भिक्षा मागू लागला. लोकांना ते विचित्र वाटले. तेव्हा मूळचा नियम बदलून बुद्धाने नियम केला की चोरी इ. कारणाने भिक्षापात्र नष्ट झाल्यास किंवा फुटल्यास भिक्खुने भिक्षापात्रासाठी विनंती करीवी. यात तथागत बुद्धाची ची सामाजिक जाणीव दिसून येते.)

तेन समयेन बुद्धो भगवा सकेसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निगोधारामे। तेन खो पन समयेन अञ्जतरेन कुम्भकारेन भिक्खू पवारिता होन्ति – “येसं अय्यानं पत्तेन अत्थो अहं पत्तेना” ति। तेन खो पन समयेन भिक्खू न मत्तं जानित्वा बहू पत्ते विज्ञापेन्ति येसं महन्ता पत्ता ते खुद्दके पत्ते विज्ञापेन्ति। अथ खो सो कुम्भकारो भिक्खून बहू पत्ते करोन्तो न सक्रोति अञ्जं विक्षायितं भण्डं कातुं, अत्तना पिन यापेति, पुत्तदारा पिस्स किलमन्ति। तं दिस्वा अञ्जे मनुस्सा उज्ज्ञायन्ति।

अस्सोसुं खो ते भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्ज्ञायन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। विगरहि बुध्दो भगवा। विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “न भिक्खवे, पत्तो वज्ञापेतब्बो। यो विज्ञापेय्य, आपत्ती दुक्कटस्सा” ति।

तेन खो पन समयेन अञ्जतरस्स भिक्खुनो पत्तो भिन्नो होति। अथ खो सो भिक्खू – “भगवता पटिक्खिंत पत्तं विज्ञापेतुं”

ति, कुकुच्चायन्तो न विज्ञोपन्ति। हृथेसु पिण्डाय चरति। मनुस्सा उज्ज्ञायन्ति – “कथं हि नाम समणा सक्षपुत्तिया हृथेसु पिण्डाय चरिस्सन्ति, सेव्यथापि तित्तिथा” ति अस्सोयु। अथ खो भिक्खु तेसं मनुस्सानं उज्ज्ञायन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमन्थं आरोचेसुं। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धर्मिं कथं कत्वा भिक्खु आमतोसि “अनुजानामि भिक्खवे, नदृपत्तस्स वा भिन्नपत्तस्स वा पत्तं विज्ञापेत्” ति।

(जातकअद्वकथा)

शब्दार्थ / सदृश्य

पवारिता होन्ति - (त्यांना) निमंत्रण दिले होते

मत्तं - मात्रा, प्रमाण

खद्दका पत्ता - लहान भिक्षापात्रे, भोजन पात्र

अन्तना न यापेति - स्वतःची उपजीविका करत
(करू शक्त) नवहता

उज्ज्ञायन्ति (क्रि.) - चिडत, करकर करीत

आपत्ति दक्षिणास्स - दष्कृत्य या प्रकारचा अपराध

पटिक्खित्तं - अटकाव केला आहे

तित्थिया (प) - तत्वज्ञानाबाबत चकीचे मत

नदृपत्ति (वि) - (चोरी किंवा काहीकारणाने) ज्याचे शिंगापान तस दावते आवे आपा

अहं पत्तेन - (त्यांची मागणी) मी पात्रे देऊन (पूर्ण करीन)

विज्ञापेन्ति - (भिक्षापात्रासाठी) विनंती केली

विक्रायितं भण्ड - विकण्यासाठी माल

किलमन्ति (कि.) - (त्यांना) ब्राह्म होत असे

विगरही (क्रि.) - निंदा केली

आपत्ति (स्त्री) - अपराध

कुकुच्चायन्तो - कचरत असल्यामुळे

एतस्मिं निदाने - या संदर्भात

भिन्नपत्त (वि) - ज्याचे भिक्षापात्र फटले आहे असा

पञ्च (प.) = पात्र भोजन पात्र

रुपे ओलग्बा

किलमन्ति जानित्वा सङ्कोति कातं बिज्ञापेतं चरिस्तुन्ति

ग्राली दिलेल्या पालि शब्दांचे मगाती अर्थ लिहा

भण्ड कम्भकारा पत्तदारा आरोचेस हृत्थेस

योग्य पर्याय लिहन वाक्य पर्ण करा

१. हत्थेसु ___ चरति। (पिण्ड, पिण्डाय)
 २. बुद्धो भगवा सक्षेसु ___। (विहरन्ति, विहरति)
 ३. न भिक्खवे___ विज्ञापेतब्बो। (पत्तो, पत्तेन)
 ४. ___ बुद्धो भगवा। (विगर, विगरहि)

प्रश्न : कम्भकार कथेचा सारांश लिहा.

三